

етапі важливим завданням науково-освітньої сфери є створення і ефективно застосовування технологій штучного інтелекту.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 груд. 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.

2. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31. Ст. 226.

4. Бахрушин В. Штучний інтелект і освіта. URL: <https://rpr.org.ua/news/shtuchnyu-intelekt-i-osvita/>.

УДК 347.97/.99(043.2)

Головко С.Г., к.і.н., доцент,
Ткаченко А.О., здобувач вищої освіти, другий (магістерський) рівень,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

НАПРЯМИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У РЕФОРМУВАННІ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Судова реформа, розпочата у 2015-2016 рр., поки що не підвищила довіри громадськості до судів. Попри значний поступ на законодавчому рівні в зміцненні гарантій суддівської незалежності та втіленні європейських рекомендацій, процедури очищення та оновлення суддівського корпусу, на жаль, не дали очікуваного суспільством результату. На нашу думку, це пов'язано з поблажливою до корумпованої поведінки суддів діяльністю Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС) і Вищої ради правосуддя (ВРП). Президент України Володимир Зеленський, як і його попередник, визнав пріоритетність судової реформи [2, с. 13]. Але брак політичної волі завадив здійснити якісні зміни у сфері правосуддя.

16 жовтня 2019 року було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» [1]. Згідно із законом, запроваджено нові органи, а саме: конкурсну комісію для відбору нових членів ВККС, комісію з питань доброчесності та етики для оцінювання доброчесності членів ВККС, ВРП і суддів Верховного Суду. Ці органи на половину мають складатися з міжнародних експертів, за досвідом формування нового Вищого антикорупційного суду (ВАКС), який почав роботу у вересні 2019 року. Однак ВРП не затвердила склад Комісії з питань доброчесності та етики, відхиливши запропоновані

кандидатури, а Конкурсна комісія не була сформована через нівелювання ролі міжнародних експертів.

Цим Законом запропоновано вдвічі скоротити склад нового Верховного Суду, сформованого протягом 2016-2019 років. Рада Європи та Венеційська комісія розкритикували його, посилаючись на необхідність спочатку суттєво зменшити навантаження на суд, а також на незавершеність реформи судів нижчого рівня [3, с. 38]. Президент України в червні 2020 року вніс законопроект про вилучення неконституційних положень. Він повністю відмовився від запровадження механізму оцінювання доброчесності членів ВРП. З досягнень у сфері судової реформи можна відзначити початок роботи ВАКС (з вересня 2019 року). Важливою є ще одна ініціатива попередньої влади, а саме: суди поступово беруться під охорону Службою судової охорони.

Громадські організації підтримують ініціативу уряду із запровадження класичного суду присяжних, розвитку альтернативних способів розв'язання спорів, зокрема медіації та третейського суду. Спостерігається прогрес у виконанні судових рішень завдяки припиненню корупційних практик блокування виконавчих проваджень. Дедалі відчутними стають зрушення в правничій освіті, а саме: оцінювання вступників до магістратури відбувається за технологією зовнішнього незалежного оцінювання, від результатів якого залежить і фінансування підготовки фахівців. Очікується впровадження єдиного державного кваліфікаційного іспиту для випускників магістратури, а це дасть можливість оцінювати їхню готовність до юридичної професії за єдиними критеріями. Щоправда, величезне державне замовлення досі отримують спеціалізовані заклади освіти в системі мілітаризованих органів виконавчої влади [4, с. 88].

Нова влада в Україні задекларувала, що судова реформа є одним з головних та пріоритетних завдань у боротьбі з корупцією та забезпечення економічного зростання країни. Першочерговими питаннями, які потребують негайного розв'язання, є низький рівень довіри до судової влади, передусім зумовлений корупційними зв'язками, недоброчесною поведінкою багатьох суддів, залежністю і круговою порукою; неефективна діяльність ВРП; провал ВРП і попереднім складом ВККС політики очищення та оновлення суддівського корпусу; непослідовність у процесі реорганізації судів місцевого та апеляційного рівнів, заповнення вакансій не через конкурси, а шляхом переведення до нових судів чинних суддів; поганий доступ до правосуддя внаслідок кадрового голоду в судах, великого навантаження на суддів та поширеності судової тяганини [3, с. 40].

Отже, вітчизняна сфера правосуддя потребує реформування і впорядкування. На нашу думку, необхідно не тільки розробити нову стратегію подальших кроків у ході проведення судової реформи, яку підтримало б суспільство, бізнес, міжнародні партнери, а й досягти її

ефективного практичного втілення.

Література

1. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування: Закон України від 16 жов. 2019 р. № 193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Божик В.І. Ефективність судової реформи в контексті законодавчої новел щодо суддівського врядування. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*. Чернівці: Технодрук, 2019. С. 12-13.

3. Чебан В.М. Оновлення Кодексу суддівської етики. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*. Чернівці: Технодрук, 2017. С. 38-40.

4. Смородинський В.С. Нескінченна реформа: чинники провалів судових перетворень в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*. Чернівці: Технодрук, 2019. С. 87-90.

УДК 340.12(043.2)

Калюжний Р.А., д.ю.н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА І СУТНІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянське суспільство являє собою сферу відносин вільних та рівноправних індивідів, сферу вільної та автономної активності, в якій діють індивідуальні і колективні суб'єкти, які переслідують приватні цілі та інтереси. В даному контексті держава представляється як сфера публічно-владних відносин, в якій носії владних повноважень зобов'язані керуватися всезагальними інтересами.

Феномен громадянського суспільства є результатом розвитку загальноєвропейської культурної традиції, в основі якої лежать моральні принципи, вироблені християнством. Адже саме поява християнства призвела до справжньої духовної революції, формування моральних основ сучасної демократії шляхом проголошення всіх людей рівними перед Богом та визнання свободи людини і рівного для всіх статусу синів Божих, духовно-морального статусу, який з часом трансформувався у всезагальний. Християнство зародило новий тип взаємовідносин з божеством, взаємовідносин особистих, а не етнічних чи групових. В результаті виникло поняття індивіда, спочатку у вигляді морального, а багато століть по тому і в якості правового статусу [1, с. 58]. Якщо всі люди рівні в найвищому смислі рівності, то це означає, що вони формально рівні у відношенні один до одного. У кожного у них є підстави керувати іншими не більше, ніж у будь-когось.